

กฐินทาน : การทำบุญในกรอบเวลาที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต

ดร.เสนาะ ผดุงฉัตร

ป.ธ. ๙, พธ.บ., M.A., พธ.ด.

อาจารย์พิเศษคณะพุทธศาสตร์

บทนำ

พุทธศาสนิกชนชาวไทย หรือชาวไทยพุทธทั่วโลก ถือว่าการทำบุญถือเป็นกิจวัตรสำคัญ ของชาวพุทธที่ต้องกระทำเป็นประจำสม่ำเสมอตามหลักการทำบุญ ๓ อย่าง คือ ทานมัย บุญที่เกิด จากการให้ทาน สีสมัย บุญที่เกิดจากการรักษาศีล และ ภาวนามัย บุญที่เกิดจากการบำเพ็ญจิต ภาวนา^๑ ในประเทศไทยเราชาวพุทธก็นิยมปฏิบัติตามหลักการทำบุญเช่นนี้ เพราะถือว่าเป็นการ พัฒนากายวาจา และใจตนให้มีคุณธรรมสูงขึ้น และยังเป็นการอุปถัมภ์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ เจริญมั่นคงเป็นสถาบันคู่ชาติไทยตลอดไป

ความหมายของกฐิน

คำว่า **กฐิน** แปลว่า ไม้สะดึง หมายถึงกรอบไม้ชนิดหนึ่งลาดหรือกางออกเพื่อขึงจีวรเย็บ^๒ กฐินจึงเป็นชื่อเรียกไม้แบบสำหรับตัดเย็บจีวรในสมัยพุทธกาล ดังมีปรากฏในพระวินัยปิฎกที่อธิบาย ถึงวิธีทำจีวรของภิกษุว่า

พวกภิกษุตอกหลักลงในที่นั้นๆ แล้วผูกขึงเย็บจีวรเป็นเหตุให้มุมจีวรเสีย ต่อมาจึงทรงอนุญาต ไม้สะดึง เชือกผูกไม้สะดึงให้ผูกลงในที่นั้นเย็บจีวร ให้ขึงในที่เรียบ มีหุญารองไม้สะดึงเพื่อมิให้ฝุ่นเปื้อน ทรงห้ามมิให้ภิกษุทำเปี้ยกเหยียบไม้สะดึง และทรงปรับอาบัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด^๓

นอกจากนี้ พระพุทธองค์ทรงเห็นความลำบากของภิกษุในการทำจีวร เพราะเหตุที่การเย็บ จีวรในสมัยนั้น พวกภิกษุกระทำในที่กลางแจ้ง ไม่มีที่ทำการจำเพาะ ต่างก็ลำบากเพราะความ

^๑ ที.ปา.(บาลี ๑๑/๓๐๕/๑๙๕ ; ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๙; อง.อฎฐก. (บาลี) ๒๓/๓๖/๑๙๘; อง.อฎฐก. (ไทย)๒๓/๓๖/๒๙๔; ขุ.อิติ.(บาลี) ๒๕/๖๐/๒๗๘; ขุ.อิติ(ไทย) ๒๕/๖๐/๔๑๕ ; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม Dictionary of Buddhism**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๔๖. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๖), ข้อ [๘๘] หน้า [๘๙]

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. ๒๕๔๖),หน้า ๕.

^๓ วิ.จ. (บาลี) ๗/๒๕๖/๑๕; วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๕๖/๒๖-๒๗.

หนาวบ้าง เพราะความร้อนบ้าง ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงรับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโยงสะติง ประำสะติง^๔

กฐินหรือไม้สะติงจึงถือเป็นส่วนจำเป็นในการทำจีวรของภิกษุสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล^๕ คำว่า กฐิน ในความหมายของภาษาไทยเบื้องต้นจริงๆ นั้น มีความหมายเป็นนัยเดียว คือหมายถึงไม้สะติงเท่านั้น สมัยต่อมาพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้จำพรรษาแล้วกรานกฐิน คือการตัดเย็บจีวร คำว่า กฐิน จึงหมายถึงสังฆกรรมอันเป็นกิจที่ภิกษุต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อลงมติมอบจีวรให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งกรานกฐิน ปัจจุบันเรียกว่า ครองกฐิน^๖ ความหมายที่เข้าใจกันโดยส่วนมากของกฐิน หมายถึงกรอบไม้ใช้สำหรับซึ่งเย็บจีวรของภิกษุ เรียกกันว่า สะติง^๗

คำว่า กฐิน เป็นคำภาษาบาลีประกอบด้วย กฐ ชาติ และ อินุ ปัจจัย แปลว่า แข็งแรง เป็นคำนาม แปลว่า ไม้สะติง หมายถึงไม้สำหรับซึ่งผ้าที่จะนำมาตัดเย็บจีวรให้ดังตามที่ต้องการเพื่อความสะดวกในการเย็บผ้าผืนใหญ่ขนาดจีวร^๘ ด้วยเหตุนี้ คำว่ากฐินจึงมีความหมาย ๔ นัย ดังนี้^๙

๑. กฐินเป็นชื่อของกรอบไม้ กรอบไม้แม่แบบสำหรับทำจีวรเรียกว่าไม้สะติง ใช้เป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำผ้าห่มหรือผ้าห่มซ้อนที่เรียกว่า จีวร เป็นส่วนรวมผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ซึ่งภาษาไทยเรียกผ้าห่มว่า สบง ผ้าห่มว่า จีวร และผ้าห่มซ้อนว่า สังฆาฏิ กรอบไม้สะติงจึงเป็นแม่แบบสำหรับซึ่งผ้าเพื่อสะดวกในการทำจีวรให้สำเร็จ แม้ปัจจุบันการเย็บผ้าไม่ใช่ไม้สะติงแล้ว แต่ก็ยังคงเรียกผ้าที่ตัดเย็บอย่างนี้ว่า ผ้ากฐินเช่นเดิม

^๔ วิ.จ. (บาลี) ๗/๒๕๗/๑๗; วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๕๗/๒๙.

^๕ วิ.จ. (บาลี) ๗/๒๕๖/๑๕; วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๕๖/๒๖.

^๖ พระครูศีลนันทโสภณ (อนันต์ เหล่าคันธาร์), “การศึกษาวิเคราะห์กฐินในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคัมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสนบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑), หน้า ๙-๑๐,

^๗ อรุณินทร์ วิริยะบูรณะ, ประเพณีฉบับพระมหाराชครู, (พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓๖.

^๘ พระมหาบุญชิต ญาณส่วโร, กฐิน. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระนคร, ๒๕๓๒), หน้า ๕.

^๙ พระศรีธรรมมารมณ (ดำรง ทิวจรมโม) ป.ธ. ๙ การจำพรรษา สัตตาทรรณียะ ปวารณากรรม และกฐินกรรม. (นครราชสีมา : โรงพิมพ์สมบูรณการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕๓. อ้างใน พระครูศีลนันทโสภณ (อนันต์ เหล่าคันธาร์) “การศึกษาวิเคราะห์กฐินในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคัมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสนบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑) หน้า ๑๐-๑๒.

๒. กฐินเป็นชื่อของผ้า หมายถึงผ้าที่ทำเป็นผ้ากฐินถวายภายในกำหนดเวลา ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่ถวายจะเป็นผ้าใหม่หรือผ้า เทียมใหม่ เช่นผ้าฟอกสะอาด ผ้าเก่าหรือผ้าบังสุกุล คือผ้าเปื้อนฝุ่น หรือตกตามร้านก็ได้ มีขนาด พอสำหรับตัดเย็บทำเป็นผ้าสบง จีวรและสังฆาฏิผืนใดผืนหนึ่งได้ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ เป็นภิกษุ หรือสามเณรก็ได้

๓. กฐินเป็นชื่อของบุญกิริยา คือการทำบุญในการถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่พระสงฆ์ ผู้จำพรรษาวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือน เพื่อให้ท่านได้มีผ้านุ่มใหม่ ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่ขาดหรือ ชำรุด นิยมใช้คำว่า ทอดกฐิน แทนคำว่า ถวายกฐิน เพราะผู้ถวายจะกล่าวคำถวายแล้วนำผ้ากฐิน วางไว้เฉพาะหน้าพระสงฆ์ มิได้เจาะจงรูปใดรูปหนึ่งเป็นการทอดธุระไม่กังวลไม่มีความอาลัยใน ผ้านั้น โดยถวายให้เป็นภาระของพระสงฆ์สุดแต่ท่านจะพิจารณาหาผู้เหมาะสม

๔. กฐินเป็นชื่อของสังฆกรรม หมายถึงเป็นกิจกรรมที่สงฆ์ต้องสวดประกาศขอมติจาก ที่ประชุมสงฆ์ เพื่อมอบผ้ากฐินแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเพื่อเป็นโอกาสที่ภิกษุจะช่วยกันทำจีวรขยายเวลา ออกไปอีก ๔ เดือน จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ พระภิกษุผู้ได้รับมอบผ้ากฐินเรียกว่า ผู้กรานกฐิน หรือ ผู้ครองกฐิน เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินเสร็จแล้ว ประชุมอนุโมทนา กฐิน คือแสดงความพอใจ ว่า ได้กรานกฐินเสร็จแล้วจึงถือว่า เป็นอันเสร็จพิธี

กล่าวโดยสรุป กฐิน จึงหมายถึง (๑) ไม้สะดึง คือแบบสำหรับขึงเพื่อตัดเย็บจีวร (๒) กฐิน เป็นชื่อของผ้าจีวร (๓) กฐิน เป็นชื่อของบุญกิริยาวัตถุ เรียกว่ากฐินทาน (๔) กฐิน เป็นชื่อของวินัย เรียกว่า อปโลกกรรมและญัตติทุติยกรรม คือถูกต้องตามหลักพระวินัย^{๑๑}

ความเป็นมาของการถวายผ้ากฐิน

ภิกษุชาวเมืองปาฐะยะ^{๑๒} ประมาณ ๓๐ รูป เดินทางมากรุงสรวัดตีเพื่อเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ขณะที่ประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน แต่ขณะเดินทางมาถึงเมืองสาเกต ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสรวัดตี ๖ โยชน์ เมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว จึงเดินทางไปกรุงสรวัดตีเพื่อเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ทั้งที่ฝนยัง ตกชุกพื้นดินเต็มไปด้วยโคลนตม จีวรของพวกภิกษุจึงเปียกชุ่มและเปื้อนด้วยโคลนตม ทั้งพวก

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓) หน้า ๑.

^{๑๒} เมืองปาฐะยะ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกแคว้นโกศล คำว่า “ปาฐะยะ” เป็นชื่อของพระภิกษุทศิยะเถระ ทั้งหลายซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันกับพระเจ้าโกศล ในบรรดาท่านเหล่านั้น ผู้เป็นพี่ใหญ่เป็นพระอนาคามี ที่เป็นน้องสุดท้องเป็นพระโสดาบัน ไม่มีใครเป็นพระอรหันต์หรือปุถุชน (วิ.อ. ๓/๓๐๖/๑๙๑) ว่า “ปาเวยยะ” ก็มี

ระยะเวลาการถวายผ้ากฐิน

กฐินเป็นกาลทาน ตามพระวินัยกำหนดกาลทอดกฐินไว้ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผู้ประสงค์จะถวายผ้ากฐินต้องกระทำในระยะเวลานี้ หากทอดก่อนหรือหลังกำหนดนี้ไม่จัดเป็นการทอดกฐินเรียกว่ากฐินเตาะ^{๑๔}

ข้อกำหนดจำนวนพระสงฆ์

มีพระบรมพุทธานุญาตว่า การถวายผ้ากฐินเป็นสังฆกรรมซึ่งจะต้องถวายแก่พระสงฆ์จำนวน ๕ รูป ขึ้นไป โดยถวายต่อหน้าสงฆ์ไม่เจาะจงเป็นการเฉพาะพระสงฆ์จะคัดเลือกหรือมอบหมายไว้ล่วงหน้าว่าจะมอบให้ภิกษุรูปใดรับก็ต้องได้รับฉันทานมัตติจากสงฆ์ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ^{๑๖}

๑. เป็นพระเถระผู้ใหญ่ในสงฆ์
๒. เป็นผู้มีจีวรแก่กว่ารูปอื่น
๓. เป็นผู้สามารถที่จะทำการกรานกฐินให้ถูกต้องได้

อาหิสงส์การถวายผ้ากฐิน

อาหิสงส์ หมายถึงผลของการทำบุญอันเกิดจากการทอดกฐินย่อมเกิดแก่บุคคลเกี่ยวข้อง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายพระภิกษุสงฆ์ ฝ่ายผู้ถวายกฐิน และฝ่ายพระพุทธศาสนา

๑. อาหิสงส์ฝ่ายภิกษุผู้กรานกฐิน มี ๕ ประการคือ^{๑๗}

๑.๑ **เที่ยวไปโดยไม่ต้องบอกลาภิกษุที่มีอยู่ในที่นั้น** (อนามนุตจาโร) ภิกษุผู้กรานกฐินสามารถเที่ยวสังฆจรไปได้ ไม่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ไม่ถือว่าล่วงละเมิดจาริตตสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค^{๑๘}

^{๑๔} กฐินเตาะ หมายถึงกฐินเสียหาย ไม่มีอาหิสงส์ ใช้ไม่ได้ ภิกษุหมดโอกาสจะได้ประโยชน์จากกฐิน (วิ.ม. (บาลี) ๕/๓๑๐/๙๕; วิ.ม.(ไทย) ๕/๓๑๐/๑๕๐.); จันทร ไพจิตร ป.ธ.๙, **ประมวลพิธีมงคลของไทย**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองศาสนการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๖๔-๖๕. (อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงเวหาสยานศิลป์สิทธิ์ [นาม สิ้นสุข] ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส ธนบุรี วันเสาร์ที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒).

^{๑๖} พระครูศีลนันทโสภณ (อนันท์ เหล่าคันธาร์), "การศึกษาวิเคราะห์กฐินในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคมไทย" **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑), หน้า ๒๓.

^{๑๗} วิ.ม. (ไทย) ๕/[๒๖-๒๗].

^{๑๘} วิ.มหา.(บาลี) ๒/๒๙๘/๒๕๗; วิ.มหา.(ไทย) ๒/๒๙๘/๑๔๑.

๒.๕ เวชยาวัจจมัย จิตใจเอื้อเพื่อไม่ดูค้าย ขวนขวายในการประสานงานติดต่อกิจการ กฐิน

๒.๖ ปัตติทานมัย อุทิศส่วนบุญแก่ผู้อื่นเพื่อให้อนุโมทนาส่วนบุญที่เราอุทิศให้และมีส่วนบุญที่อุทิศให้

๒.๗ ปัตตานุโมทนามัย ในกิจการกฐินเมื่อมีผู้ทำบุญมาโดยที่ไม่อาจมาร่วมงานได้ก็จะอนุโมทนาทำบุญ เราก็อนุโมทนาส่วนบุญนั้นด้วยความเต็มใจ

๒.๘ ธัมมัสสวนมัย การฟังสิ่งที่ เป็นกุศลต่อการทำบุญกฐินเมื่อมีผู้แนะนำจนเข้าใจและนำมาปฏิบัติอย่างเหมาะสม

๒.๙ ธัมมเทศนามัย แสดงหรือกล่าวหลักการทอดกฐินที่ถูกต้องให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตจริง

๒.๑๐ ทิฏฐชุกัมม ปรับความคิดเห็นให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมของพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๓. **อานิสงส์ฝ่ายพระพุทธศาสนา** หมายถึงผลประโยชน์ที่เป็นเหตุเกื้อหนุนบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาและเกื้อหนุนต่อวัฒนธรรมของสังคมไทยมีดังนี้

๓.๑ ทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ได้ชื่อว่าส่งเสริมผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นตัวอย่างแห่งคุณความดีของประชาชน

๓.๒ ถวายทานในเวลาที่กำหนดที่เรียกว่ากาลทาน กล่าวคือใน ๑ ปี ถวายได้เพียง ๑ เดือนหลังจากออกพรรษา ในการถวายทานตามกาลนี้มีพุทธศาสนสุภาษิตรับรองว่า ผู้ให้ทานตามกาล ความต้องการที่เกิดขึ้นตามกาลของผู้นั้น ย่อมสำเร็จ

๓.๓ สงเคราะห์พระสงฆ์ผู้จำพรรษา จุดหมายของการถวายเพื่อให้พระสงฆ์ได้ผลัดผ้านุ่งห่มใหม่ แม้ผ้ากฐินจะถวายแก่ภิกษุรูปใดก็ตามแต่ก็เป็นมติของพระสงฆ์

๓.๔ พัฒนาจิตของผู้ถวายให้เจริญกุศลธรรม กล่าวคือ จิตใจของผู้ถวายกฐินจะมีลักษณะผ่องใสในกาลทั้ง ๓ คือ ก่อนถวาย กำลังถวาย และถวายแล้ว จิตเช่นนี้เป็นกุศลจิตและเป็นพลังส่งเสริมให้มีความสุขในผลบุญที่ทำ

๓.๕ ส่งเสริมให้เกิดสามัคคีธรรม ผู้จะถวายกฐินและผู้ร่วมถวายกฐินต้องมีความพร้อมเพรียงกันทางกายวาจาและใจให้เป็นไปในทางเดียวกันเกิดเป็นสามัคคีธรรมเพื่อนำปัจจัยที่เกิดจากการถวายกฐินไปทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยิ่งขึ้นไป

อิทธิพลกฐินที่มีผลต่อสังคมไทย

อิทธิพลคือพลังหรือปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาไปในทางเจริญงอกงาม กฐินเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังนี้^{๒๔}

๑. ด้านวัฒนธรรม กฐินเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิตซึ่งรวมถึงความคิด ศิลปะ วรรณคดี ปรัชญา ศีลธรรม เป็นต้น ทำให้สังคมไทยมีพัฒนาการดีขึ้นเพราะเป็นบ่อเกิดของ สำนัคดีธรรมของสังคมไทย

๒. ด้านศิลปะ พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของศิลปวัฒนธรรมไทยต่างๆ เช่น ศิลปะทางด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม วรรณกรรม เป็นต้น ประเพณีกฐินจัดเป็นศิลปะแขนงหนึ่งปรากฏ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เช่น มีธงกฐินมีรูปพระเจ้าและนางมัจฉา เป็นสัญลักษณ์ด้านศิลปะ ขบวน กฐินถือเป็นศิลปะและสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของประเพณีกฐิน

๓. ด้านสังคม สังคมไทยมีหลักความเชื่อและปฏิบัติในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็น ประเพณีปฏิบัติมายาวนาน เช่น ประเพณีกฐินถือเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ในวิถีชีวิตของคนไทยเป็นมหากทาน คือการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ บ่งชี้ถึงประเพณีวัฒนธรรมของสังคมไทยทุกด้านที่เชื่อมโยงถึงวัฒนธรรม ศิลปะและเศรษฐกิจ

๔. ด้านเศรษฐกิจ ประเพณีการทอดกฐินเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของสังคมไทย ในส่วนที่เป็น การปฏิบัติหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการสร้างกุศลสร้างธนาคารบุญไว้เพื่อความสุขในภพหน้า ในส่วนที่เป็นเศรษฐกิจด้านสังคมเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม และศาสนพิธี

ประเพณีการทอดกฐินก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจดังนี้

๔.๑ ก่อให้เกิดรายได้หลักที่วัดสามารถนำไปสู่การพัฒนาได้

๔.๒ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน

๔.๓ ก่อให้เกิดรายได้แก่ธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับประเพณีการทอดกฐินและธุรกิจอื่นๆ

๕. ด้านการท่องเที่ยว ประเพณีการทอดกฐินนำไปสู่การท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจ เพราะปัจจุบันนี้การไปทอดกฐินในสถานที่ต่างๆ จะจัดการไปเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศดังนี้

๕.๑ **ได้ไปท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ** คือเมื่อเสร็จจากการทอดกฐินจะมีการพาผู้ร่วม คณะไปท่องเที่ยว ตามแหล่งธรรมชาติ ได้ชื่นชมธรรมชาติ ได้รับอากาศบริสุทธิ์ที่มีจิตใจปลอดโปร่ง โล่งสบาย

^{๒๔} ดูรายละเอียดใน พระครูศีลนันทโสภณ (อนันท์ เหล่าคันทาร์) “การศึกษาวิเคราะห์กฐินในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาและในสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๕๑), หน้า ๘๑-๘๔.

๕.๒ *ได้ไปเที่ยวชมโบราณสถาน* เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้วบางครั้งอาจมีการพาไปเที่ยวชมโบราณสถานที่สำคัญของชาติแล้วแต่ว่าจะไปทอดกฐินที่ภาคใดก็จะนำชมโบราณสถานในที่นั้นเท่ากับเป็นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานของชาติ เรียกว่าได้ทั้งบุญคือความดีและกุศลคือความฉลาด

๕.๓ *ได้เที่ยวชมวัดที่มีชื่อเสียงบริเวณใกล้เคียง* ผู้ร่วมคณะทอดกฐินมีโอกาสดูเที่ยวชมวัดที่มีชื่อเสียงทั้งในส่วนที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนวัตถุสำคัญของชาติ รวมถึงวัดที่มีพระสงฆ์ผู้มีศีลาจารวัตร เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนประจำภูมิภาคหรือของประชาชนทั้งประเทศอีกด้วย

สรุป

อิทธิพลของประเพณีการทอดกฐิน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกันมาและพัฒนาเป็นรูปแบบทางด้านศิลปวัฒนธรรมทางด้านพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจทางสังคม และด้านการท่องเที่ยวในลักษณะที่ผสมผสานกลมกลืนเป็นองค์รวมของวัฒนธรรมไทยที่ยึดถือและปฏิบัติสืบกันมามิได้ขาดสาย ซึ่งกล่าวเป็นประเด็นสำคัญ ๔ อย่างคือ

๑. **สร้างสรรค์สัมพันธ์** การถวายกฐินเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำบุญโดยปรารถนาบุญกิริยาวัตถุเป็นจุดเริ่มต้นของการทำบุญ

๒. **พบกันระหว่างรุ่น** การทำบุญกฐินหรือบุญใดๆ ก็ตามไม่จำกัดเรื่องอายุ และเพศจึงมีคนต่างเพศและต่างวัยมาทำบุญมากแต่เป้าหมายก็เพื่อพัฒนาตนให้เป็นผู้มีกายวาจาใจสงบเป็นคนดีของสังคมตลอดไป

๓. **เกื้อหนุนทำดี** คือทุกคนต่างก็ร่วมใจบริจาคปัจจัยเพื่อนำไปพัฒนาส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป เรียกว่าสละทั้งปัจจัยและความคิดเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. **สามัคคีมีกิจกรรม** การทอดกฐินเป็นบุญใหญ่ เรียกว่ามหาทานจึงต้องขอความร่วมมือเพื่อให้งานกฐินสำเร็จประโยชน์บนรากฐานของความสามัคคี และความสามัคคีนี้ก็เป็นปัจจัยเพื่อให้เกิดกิจกรรมคือเป้าหมายของการทอดกฐินสำเร็จไปด้วยดี

จึงกล่าวได้ว่า การทำบุญทอดกฐินถือว่าเป็นการทำบุญที่ครบตามหลักไตรสิกขาซึ่งได้แก่ศีล สมาธิ และปัญญา กล่าวคือ ผู้ทำบุญทอดกฐินต้องประพฤติตนอยู่ในศีล เมื่อไม่มีศีลจิตคิดทำบุญก็ไม่มีซึ่งก็คือสมาธิ หมายถึงความตั้งใจแน่วแน่มั่นคงในการทำบุญและเมื่อสมาธิมั่นคงก็เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงมีความสุขกาย สุขใจในการทำบุญดังพุทธดำรัสว่า “สุโข ปุณฺณสุ อุกฺโขโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้”^{๒๕} ดังนั้น การทอดกฐินจึงมีนัยที่ควรรู้ยู่ที่ความเข้าใจและความรู้

^{๒๕} พุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๑๘/๓๘., พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๘/๖๒.

หลักธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ประเพณีการทอดกฐินเป็นขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทยที่ยังคงสืบสานกันตลอดไปอีกนาน

* * * * *

บรรณานุกรม

- จันทร์ ไพจิตร. **ประมวลพิธีมงคลของไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๒. (อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงเวหาสยานศิลปสิทธิ์[นวม สิ้นสุด] ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส ธนบุรี วันเสาร์ที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒.)
- . **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. เล่มที่ ๒, ๕, ๗, ๑๑, ๒๓, ๒๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระครูศีลนันทโสภณ (อนันท์ เหล่าคั่นธาร). "การศึกษาวิเคราะห์กฐินในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และในสังคมไทย" **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. Dictionary of Buddhism. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- . (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระมหาบุญชิต ญาณส่วโร. **กฐิน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระนคร, ๒๕๓๒.
- พระมหาρχมิ่งคลาจารย์ (เทศ นิเทศโสภโ). **กฐินัตถการวิธี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- พระศรีธรรมมาภรณ์. (ดำรง ทิฏฐธมโม ป.ธ.๙) **การจำพรรษา สัตตทาภรณ์ยะ ปวารณากรรม และกฐินกรรม**. นครราชสีมา : โรงพิมพ์สมบูรณการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก** ๒๕๐๐. เล่มที่ ๒, ๕, ๗, ๑๑, ๒๓, ๒๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- อุรคินทร์ วิริยะบูรณะ. **ประเพณีฉบับพระมหाराชครู**. พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, ๒๕๕๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.